

Ú R S K U R Ð U R

Héraðsdóms Reykjavíkur 2. maí 2013 í máli nr. E-7492/2010:

Kaupþing banki hf.

(Guðni Áspór Haraldsson hrl.)

gegn

Steingrími P Kárasyni

(Jóhannes Bjarni Björnsson hrl.)

Mál þetta er höfðað 20. október 2010 og dómtekið 16. apríl 2013 að lokinni aðalmeðferð. Stefnandi er Kaupþing hf., Borgartúni 26, Reykjavík. Stefndi er Steingrímur Páll Kárasyn, Rue Auguste Liesch, Bertrange í Lúxemborg.

Með ákvörðun dómara 17. nóvember 2011 var mál sem stefnandi hafði höfðað gegn stefnda með réttarstefnu birtri 14. júlí 2011, til staðfestingar kyrrsetningargerð, sameinað máli þessu.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru í fyrsta lagi þær að rift verði þeirri ráðstöfun stefnanda 25. september 2008 að fella niður persónulega ábyrgð stefnda á greiðslu lánasamnings aðila nr. 7334 frá 25. mars 2008. Í öðru lagi gerir stefnandi, aðallega, þá kröfu að stefndi verði dæmdur til þess að greiða stefnanda 98.704.992 krónur, með dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6.gr. laga nr. 38/2001, frá 25. september 2008 til greiðsludags, en til vara að hann verði dæmdur til að greiða 91.883.523 krónur með sömu vöxtum frá sama degi. Í þriðja lagi krefst stefnandi þess að staðfest verði kyrrsetningargerð Sýslumannsins í Reykjavík 23. júní 2011 þar sem kyrrsettar voru eftirtaldar eignir stefnda: 20% hlutafjár í Hvítstöðum ehf., kt. 000000-0000, 33.33% hlutafjár í Langárfossi ehf., eignarhluta stefnda í Breiðuvík nr. 5, Reykjavík og Smiðshöfða 9, Reykjavík, og greiðslum að fjárhæð kr. 4.5 milljónir skv. kaupsamningi 20. desember 2010 um fasteignina nr. 15 við Breiðuvík, Reykjavík. Stefnandi krefst einnig málskostnaðar.

Stefndi krefst aðallega frávísunar málsins, til vara sýknu af öllum kröfum stefnanda og til þrautavara stórfelldar lækkunar þeirra. Þá krefst hann þess að felld verði úr gildi fyrrgreind kyrrsetning Sýslumannsins í Reykjavík 23. júní 2011. Hann krefst einnig málskostnaðar.

Það athugast að hinn 27. maí 2011 var leyst úr frávísunarkröfu stefnda sem grundvölluð var á því að málið væri höfðað á röngu varnarþingi og málshöfðunarfrestir væru liðnir svo og að málatilbúnaður stefnanda væri vanreifaður. Frávísunarkrafa stefnda nú er hins vegar byggð á því að stefnandi hafi breytt grundvelli málatilbúnaðar síns undir meðferð málsins.

Svo sem áður segir var mál þetta þingfest 16. desember 2010 en fyrst tekið fyrir af dómara samkvæmt 1. mgr. 102. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála hinn 12. apríl 2011. Stafar dráttur á meðferð málsins að meginstefnu af því ákveðið var, með vísan til samkomulags aðila, að fresta frekari meðferð málsins þar til dómur Hæstaréttar Íslands í tilteknum samkynja málum lægi fyrir, sbr. einkum dóm Hæstaréttar 10. maí 2012 í máli nr. 518/2011, en einnig vegna úrlausna um matsbeiðni sem stefndi lagði fram 6. júní 2012 og enn á ný 22. nóvember sama árs. Með dómi Hæstaréttar 14. janúar 2013 í máli nr. 736/2012 var endanlega leyst úr síðari matsbeiðni stefnda þannig að unnt væri að ljúka gagnaöflun og ákveða aðalmeðferð.

Undirritaður dómari hefur farið með málið frá og með 6. febrúar 2013.

Málsatvik

Stefndi hóf störf hjá stefnanda árið 1997 og starfaði sem yfirmaður áhættustýringar hans. Í greinargerð stefnda er lýst þeirri stefnu stefnanda að tengja saman hagsmuni bankans og starfsmanna, einkum stjórnenda, með því að stuðla að kaupum á hlutum í stefnanda allt frá því hlutabréf í stefnanda voru skráð í kauphöll á árinu 2000. Þessi stefna hafi verið útfærð nánar á árunum 2003 og 2004, m.a. með stofnun sérstakrar launaneftndar, og kynnt fyrir Fjármálaeftirlitinu. Þá er í greinargerð gerð grein fyrir kaupréttarkerfi sem komið var á fót í þessu skyni og lýst samþykkt aðalfundar stefnanda 27. mars 2004 þar sem ákveðið var að veita starfsmönnum kauprétt til hlutabréfakaupa og staðfest að heimildir starfsmanna gætu numið allt að 9% af útgefnum hlutum í stefnanda. Einnig hafi verið samþykkt að fela stjórn stefnanda að veita lán til hlutabréfakaupa til samræmis við almennar reglur stefnanda. Forsenda þessarar stefnu hafi verið sú að starfsmenn yrðu skaðlausir af viðskiptum með hluti í stefnanda. Árið 2005 hafi verið ákveðið, að fenginni athugasemd Fjármálaeftirlitsins, að hlutabréfakaup starfsmanna væru fjármögnum með lánnum stefnanda sjálfs.

Í greinargerð er rakið hvernig stefnandi tryggði að starfsmenn yrðu skaðlausir af hlutabréfakaupum í stefnanda með því að starfsmönnum var tryggður söluréttur með ákveðnum skilmálum. Þá segir að í kjölfar innleiðingar alþjóðlegra reikningsskilastaðla árið 2005 hafi verið gerð krafa um að stefnandi myndi draga sölurétt starfsmanna frá eiginfjárgrunni sínum. Af þessu tilefni hafi verið ákveðið að fella niður kaup- og sölurétt og veita starfsmönnum þess í stað lán til hlutabréfakaupa. Hafi ábyrgð starfsmanna í einhverjum tilvikum verið takmörkuð við 10% af stöðu lánsins hverju sinni. Í tengslum við þessa breytingu hafi stefndi fallið frá sölurétti sínum vegna bréfa í stefnanda samkvæmt samningi frá 2003 og hafi í framhaldinu tekið lán hjá stefnanda fyrir hlutabréfakaupum í samræmi við starfskjarastefnu stefnanda. Hinir keyptu hlutir hafi verið settir stefnanda að veði til tryggingar greiðslum á lánunum sem veitt voru til kaupanna. Sala hinna veðsettu hluta hafi verið óheimil, nema stefnandi veitti sérstakt skriflegt samþykki fyrir henni. Framangreindur lánessamningur hafi verið endurfjármagnaður með lánessamningi 21. apríl 2006 og svo aftur þann 22. janúar 2007. Sá samningur hafi síðan verið endurfjármagnaður með þeim lánessamningi sem stefnandi byggi málatilbúnað sinn á.

Hinn 25. mars 2008 gerði stefndi lánasamning nr. 7334 við Kaupþing um lán að fjárhæð 13.753.157.66 svissneskra franka eða jafngildi 1.000.192.528 króna með gjalddaga 1. desember 2010. Svo sem áður greinir var lánið veitt til uppgreiðslu á fyrra láni. Af umræddri fjárhæð fóru 822.068.948 krónur til kaupa á hlutabréfum í stefnanda eða 82.19 %. Lánið varð að greiða í þeim gjaldmiðli sem það samanstóð af sbr. gr. 2.9. í lánasamningi. Skv. 6.gr. samkomulagsins takmarkaðist ábyrgð stefnda við 10% af fjárhæð lánsins eins og það stóð á hverjum tíma. Vextir skyldu vera LIBOR að viðbættu 1.20% vaxtaálagi. Þeir skyldu reiknast á þriggja mánaða fresti í fyrsta sinn 25. júní 2008 og leggjast við höfuðstól á 12 mánaða fresti í fyrsta sinn 25. mars 2009. Hinn 25. september 2008 stóð sá hluti lánsins sem notaður var til hlutabréfakaupa í 993.004.716 samkvæmt því sem greinir í stefnu.

Á fundi stjórnar stefnanda 25. og 26. september 2008 var lögð fram greinargerð frá starfskjaranefnd hans sem tekin hafði verið saman fyrr í þeim mánuði. Í henni var meðal annars tekið fram að í samræmi við launastefnu stefnanda hefði hann gert starfsmönnum sínum kleift að kaupa hluti í stefnanda og hefði hann fjármagnað þau kaup. Síðan sagði: „Nefndinni er áhyggjuefni að sumir háttsettir stjórnunarstarfsmenn eiga í alvarlegum fjárhagserfiðleikum vegna nýlegs falls verðs hlutabréfa. Nefndin er þeirrar skoðunar að taka ætti skref til úrbóta í máli þessu. Megináhersla bankans ætti að vera á að lykilstarfsmönnum hans sé unnt að einbeita sér að sóknarfærum bankans á erfiðum tímum.“ Á grundvelli tillagna nefndarinnar ákvað stjórnin að veita Hreiðari Má Sigurðssyni, framkvæmdastjóra Kaupþingssamstæðunnar, heimild til að fella niður og ljúka persónulegri ábyrgð starfsmanna í tengslum við hlutafjárkaupalán þeirra með það að markmiði að stuðla að því að starfsmönnum væri kleift að einbeita sér að störfum sínum í bankanum. Samkvæmt því gaf stefnandi út yfirlýsingu 25. september 2008 til stefnda þar sem honum var tilkynnt að stefnandi hefði ákveðið „að fullnusta ekki persónulega ábyrgð“ hans vegna lána til kaupa á hlutabréfum í stefnanda. Takmarkaðist ábyrgð hans við hlutabréf í stefnanda sem sett hefði verið sem veð.

Af hálfu stefnda er rakið að á þessum tíma hafi verðmæti veðsettra hlutabréfa stefnda verið langt yfir skuldinni. Persónulegir hagsmunir stefnda hafi falist í því að fram færi uppgjör og hann yrði leystur undan áhættu vegna hlutabréfakaupanna í samræmi við ákvæði lánasamninganna og handveðsins.

Tveimur vikum síðar, 8. október 2008, fór stjórn stefnanda þess á leit við Fjármálaeftirlitið að það tæki yfir vald hluthafafundar hans í samræmi við 100. gr. a. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, sbr. 5. gr. laga nr. 125/2008. Daginn eftir, 9. október, tók Fjármálaeftirlitið yfir vald hluthafafundar stefnanda og skipaði jafnframt skilanevnd sem tók við heimildum stjórnarinnar. Með ákvörðun Fjármálaeftirlitsins 21. október 2008 var öllum eignum stefnanda, þar á meðal kröfuréttindum, ráðstafað til Nýja Kaupþings banka hf., nú Arion banka hf., að undanskildum nánar tilgreindum eignum. Samkvæmt því voru kröfur stefnanda á hendur stefnda vegna fyrrgreindra lánasamninga framseldar til umrædds banka. Í stefnu segir að mat á þessum kröfum í stofnefnahagsreikningi Arion banka hf. hafi verið ekkert þar sem engin persónuleg ábyrgð væri lengur til staðar og tryggingar væru verðlausar.

Hinn 25. maí 2009 var stefnanda skipuð slitastjórn sem ákvað að rifta þeirri ráðstöfun frá 25. september 2008 að fella niður persónulega ábyrgð stefnda á greiðslu lánasamninganna tveggja. Var honum tilkynnt þessi ákvörðun slitastjórnarinnar með bréfi 25. ágúst 2010 og hann jafnframt krafinn um greiðslu tiltekinnar fjárhæðar vegna riftunarinnar.

Með beiðni áritaðri um móttöku 1. júní 2011 krafðist stefnandi kyrrsetningar í eignum stefnda í framhaldi af höfðun máls þess. Hinn 23. júní 2011 kyrrsetti Sýslumaðurinn í Reykjavík að kröfu stefnanda eftirtaldar eignir sem stefnandi telur tilheyra stefnda: 20% hlutfjár í Hvítstöðum ehf., 33.33% hlutfjár í Langárfossi ehf., eignarhluta stefnda í Breiðuvík 5, Reykjavík og Smiðshöfða 9, Reykjavík, og greiðslum að fjárhæð 4.5 milljónir króna skv. kaupsamningi 20. desember 2010 um fasteignina nr. 15 við Breiðuvík, Reykjavík. Við fyrirtöku kyrrsetningarmálsins hjá sýslumanni krafðist stefnandi þess að honum yrði veittur aðgangur að fasteigninni Smiðshöfða 9, Reykjavík, þar sem hann taldi að væri geymt óskráð lausafé í eigu stefnda. Hafnaði sýslumaður beiðni sóknaraðila. Sóknaraðili skaut þessari ákvörðun sýslumanns til dómstóla. Með dómi Hæstaréttar 26. janúar 2012 í máli nr. 40/2012 var staðfestur úrskurður héraðsdóms á þá leið að sýslumanni væri skylt að halda áfram kyrrsetningargerðinni að Smiðshöfða 9 að undangenginni boðun til varnaraðila, Steingríms Páls Kárasonar.

Við aðalmeðferð málsins gáfu skýrslu Vignir Rafn Gíslason, lögg. endurskoðandi, og Gísli Sigurbjörn Óttarsson, starfsmaður áhættustýringar Arion banka hf. skýrslu. Ekki er ástæða til að rekja þessar skýrslur sérstaklega.

Málsástæður stefnanda

Stefnandi mótmælir kröfu stefnda um frávísun málsins. Hann bendir á að í stefnu sé gerður áskilnaður um breytingu á kröfugerð verði á því byggt að umrædd lán hafi verið bundin við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögmatum hætti. Þá mótmælir hann fullyrðingum stefnda um vanreifun málsins að öðru leyti.

Stefnandi reisir aðild sína til sóknar á 4. mgr. 103. gr. laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002, sbr. 7. gr. laga nr. 44/2009. Hann vísar til þess að þótt framangreindir lánasamningar hafi verið framseldir Nýja Kaupþingi banka hf., Nú Arion banka með ákvörðun Fjármálaeftirlitsins standi slíkt ekki í vegi fyrir því að stefnandi krefjist riftunar umræddra ráðstafana, enda sé verið að endurheimta verðmæti sem stefnandi hafi gefið eftir fyrir framsal kröfuréttindanna. Stefnandi hafi, ásamt kröfuhöfum sínum, orðið fyrir verðmætamissi sem hann vilji endurheimta. Þannig er á því byggt að verðmæti umræddra lánasamninga hafi verið rýrt með því að fella niður persónulega ábyrgð stefnda og að flutningur lánanna til annars aðila breyti ekki þessari niðurfellingu. Því sé krafan um auðgun stefnda eign stefnanda.

Stefnandi byggir riftunarkröfu sína á því að eftirgjöf hinnar persónulegu ábyrgðar stefnda sé gjöf sem sé riftanleg á grundvelli 131. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o.fl. Ráðstöfunin hafi rýrt eignir stefnanda með því að hún hafi falið í sér eftirgjöf kröfuréttinda. Ráðstöfunin hafi leitt til auðgunar stefnda þar sem hann hafi losnað undan persónulegri greiðsluskyldu og njóti fjármuna sem að

öðrum kosti hefðu runnið til stefnanda. Stefnandi telur einnig að ljóst sé að um gjafatilgang hafi verið að ræða. Ráðstöfuninni hafi verið ætlað að ívilna stefnda og öðrum starfsmönnum og létta af þeim fjárhagslegar byrðar á kostnað stefnanda þannig að þeir gætu einbeitt sér að störfum sínum í þágu bankans á erfiðleikatímum. Ákvörðunin hafi verið tekin þegar fyrirsvarsmönnum var, eða mátti vera, ljóst að tekið var að fjara undan fjárhag bankans eða a.m.k. að hætt væri við að svo yrði í ljósi þess ástands sem þá ríkti í bankakerfinu. Með vísan til framangreinds telur stefnandi að um sé að ræða gjöf í skilningi 131. gr. laga um gjaldþrotaskipti, enda byggist umrædd ákvörðun bankans hvorki á viðskiptalegum forsendum né sammingsbundinni skyldu hans.

Verði ekki fallist á að ráðstöfunin sé riftanleg á grundvelli 131. gr. laga um gjaldþrotaskipti byggir stefnandi til vara á því að hún sé riftanlega á grundvelli almennu riftunarreglunnar í 141. gr. sömu laga, en stefnandi telur öll skilyrði þeirrar greinar uppfyllt. Ráðstöfunin hafi verið ótilhlýðileg þar sem hún hafi ekki verið framkvæmd með hagsmuni stefnanda eða önnur málefnaleg sjónarmið að leiðarljósi. Ráðstöfunin hafi verið óvenjuleg og framkvæmd á miklu erfiðleikatímabili í starfsemi bankans og hafi fyrirsvarsmönnum stefnanda mátt vera það ljóst. Stefnandi hafi einnig verið ógjaldfær á þeim tíma sem hér um ræði, þ.e. staða hans hafi verið slík að hann hafi í raun ekki verið fær um að greiða skuldir sem féllu á gjalddaga í fyrirsjáanlegri framtíð. Stefnandi byggir jafnframt á því að stefndi, sem var forstjóri stefnanda, hafi vitað, eða í öllu falli mátt vita, um ógjaldfærni stefnanda þegar ráðstöfunin var gerð og þær aðstæður sem leiddu til þess að ráðstöfunin var ótilhlýðileg.

Stefnandi vísar til þess að samkvæmt 1. mgr. 142. gr. laga nr. 21/1991 eigi hann rétt á að krefja stefnda um endurgreiðslu þeirrar auðgunar sem af ráðstöfuninni leiddi. Stefnandi byggir á því að auðgun stefnda svari til hinnar persónulegu ábyrgðar sem var felld niður. Ef ekki hefði komið til niðurfellingar persónulegrar ábyrgðar stefnda á láni gagnvart stefnanda, hefði stefnandi getað kafið stefnda persónulega um greiðslu eftirstöðva lánsins. Með umræddri ákvörðun bankans hafi sá möguleiki stefnanda falið niður og það leitt til samsvarandi auðgunar stefnda. Tjón stefnanda svari jafnframt til þeirrar auðgunar stefnda.

Stefnandi sundurliðar kröfu sína þannig að uppgreiðsluverðmæti þess hluta lánsins sem notaður var til hlutabréfakaupa hafi numið þann 25. september 2008 993.004.716 krónum. Vegna 10% takmörkunar nemi fjárhæðin 99.300.472 krónum sem sé kröfugerð stefnanda. Stefnandi vísar til þess að ef miðað er við að um hafi verið að ræða ólögmeitt gengistryggt lán samkvæmt fordæmum Hæstaréttar nemi staða lánsins 25. september 2008 hærri fjárhæð. Lýsir stefnandi því yfir að hann geri ekki kröfu um þessa hærri fjárhæð. Dráttarvaxtakrafa er studd við 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 og vísað til dómvenju þess efnis að riftunarkröfur beri dráttarvexti frá þeim degi sem hinn riftanlega ráðstöfun fór fram.

Stefnandi vísar til þess að verði riftun ekki viðurkennd á grundvelli 131. gr. laga nr. 21/1991, en þess í stað á grundvelli 141. gr. laganna, þá eigi stefnandi skaðabótakröfu á hendur stefnda eftir almennum reglum, sbr. 3. mgr. 142. gr. laganna. Stefnandi byggir á því að tjón stefnanda, í skilningi skaðabótareglna, sé hið sama og samkvæmt auðgunarkröfu hans sem rakin er hér að framan.

Að því er lýtur að síðustu efniskröfu stefnanda vísar stefnandi til þess að miklar líkur séu á því að fallist verði á riftunarkröfu hans og ólíklegt sé að málinu verði vísað frá dómi. Skilyrði 1. mgr. 5. gr. laga nr. 31/1990 sé því uppfyllt en búast megi við að langur tími geti liðið þar til endanlegur dómur gengur. Stefndi hafi haft frammi ráðstafanir sem telja megi líklegar til að minnka og takmarka líkur á því að það takist að fullnusta kröfu stefnanda og einnig hafi efnahagsstaða stefnda versnað. Þá sé krafa málsins mjög há og standi líkur til þess að mestallar eigur stefnda muni ganga til greiðslu kröfunnar. Þá liggi fyrir að stefndi hafi flutt lögheimili sitt til Lúxemborgar og þannig gert það örðugra fyrir stefnanda að tryggja kröfu sína. Telur stefnandi að þegar af þeirri ástæðu séu líkur á að stefndi flytji frekari eignir úr landi og það hafi í för með sér minnilíkur á að stefnanda takist að fullnusta kröfu sína gagnvart stefnda. Stefnandi bendir einnig á möguleika stefnda til að koma fjármunum úr landi með öðrum hætti. Stefndi sé eigandi þeirra eigna sem kyrrsettar voru. Samkvæmt öllu framansögðu verði að ætla að það muni draga mjög úr líkum á að stefnandi fái fullnustu kröfu sinnar ef ekki verður af staðfestingu á kyrrsetningu. Af því leiði að öllum skilyrðum laga nr. 31/1990 um kyrrsetningu og lögbann teljist fullnægt.

Málsástæður og lagarök stefnda

Í endanlegum málatilbúnaði sínum hefur stefndi haldið sjónarmiðum sínum um vanreifun til streitu. Stefndi vísar til þess að engin leið sé að átta sig á því hvaða þýðingu stefnandi leggur í framangreinda yfirlýsingu 25. september 2008 eða hver sé sú persónulega ábyrgð sem hafi verið felld niður með henni. Að hluta til virðist sem stefnandi byggji á því að hin persónulega ábyrgð sem vísað sé til sé ábyrgð stefnda á skuld skv. lánasamningum þeim sem um ræðir en af því myndi leiða að stefndi bæri ekki lengur persónulega ábyrgð á lánasamningunum. Þessi málsástæða stangist hins vegar á við þá staðreynd að Arion banki hf. hafi gert kröfur gegn stefnda vegna lánasamninga á grundvelli persónulegrar ábyrgðar stefnda. Þannig sé ótvírætt að stefnandi og Arion banki hf. séu ekki sammála um þá niðurstöðu að „persónuleg ábyrgð“ stefnda sé niður fallin og að lánið hafi eingöngu verið tryggt með veði í hlutabréfum í Kaupþingi. Stefndi telur einnig óljóst hvort skilja eigi málatilbúnað stefnanda þannig að skuld samkvæmt lánasamningi hafi verið felld niður. Af framlögðum gögnum sé algerlega ómögulegt að átta sig á því hver sú krafa sé sem stefnandi telur sig hafa átt og hvernig hún sé fundin. Stefndi telur einnig að fullyrðing stefnanda um ætlað tjón sitt sé óútskýrð og villandi. Stefndi leggur áherslu á að fullyrðingar stefnanda, svo og gögn málsins, bendi til þess að þeir lánasamningar sem um ræði í málinu hafi verið metnir á núll krónur við framsal til Arion banka hf. Stefndi bendir hins vegar á að allir samningarnir hafi verið metnir með þessum hætti jafnvel þótt persónuleg ábyrgð hefði ekki verið felld niður að fullu í öllum tilvikum. Einnig hefur stefndi bent á að í fjölda annarra tilvika, þ. á m. í tilviki stefnda, hafi lán verið flutt yfir til Arion banka hf. án þess að greiðsla hafi komið fyrir. Sú forsenda endurgreiðslukröfu stefnanda að fullt verði hefði komið fyrir þessi lán, ef ekki hefði komið til yfirlýsing stefnanda 25. september 2008, standist ekki. Grundvöllur endurgreiðslukröfu stefnanda sé því vanreifaður.

Stefndi bendir einnig á að lán nr. 2933, 3160 og 6036 hafi falið í sér ólögmeta gengistryggingu, sbr. ítrekuð fordæmi Hæstaréttar, án þess að útreikningur endurgreiðslukröfu taki nokkurt tillit þess. Þetta varði frávísun málsins án kröfu. Stefndi mótmælir nýjum útreikningi stefnanda á endurgreiðslukröfu, sem lagður var fram undir meðferð málsins, þar sem miðað er við vexti Seðlabanka Íslands. Telur stefndi að með þessum útreikningi hafi stefnandi gerbreytt grundvelli málsins og beri að vísa málinu frá dómi af þeirri ástæðu.

Stefndi byggir kröfu sína um sýknu í fyrsta lagi á því að sú krafa sem stefnandi hafi uppi hafi verið framseld Arion banka hf. 21. október 2008 með öllum tilheyrandi kröfuréttindum og tryggingarréttindum. Stefndi áréttar í þessu sambandi að Arion banki hf. hafi höfðað mál gegn stefnda á grundvelli persónulegrar ábyrgðar hans vegna þeirra lánasamninga sem mál þetta varði. Af þessum ástæðum beri að sýkna stefnda vegna aðildarskorts.

Stefndi reisir málatilbúnað sinn einnig á því að skilyrði bresti til riftunar. Að því er lýtur að 131. gr. laga nr. 21/1991 vísar hann til þess að miða beri við að skilyrði ákvæðisins hafi verið uppfyllt 25. september 2008. Stefndi telur hins vegar að engin rýrnun hafi orðið á eignum stefnanda á þessum degi enda hafi hann þá ekki gefið eftir neina kröfu. Ljóst sé að engin persónuleg ábyrgð hafi verið fyrir hendi á þessum degi þar sem verðmæti veðsettra hlutabréfa var langt yfir lánsfjárhæð. Ekki hafi því verið um gjöf að ræða eða ótilhlýðilega ráðstöfun.

Stefndi bendir einnig á að af hálfu stefnanda hafi verið komið í veg fyrir möguleika stefnda til að verja fjárhagslega stöðu sína með sölu á hlutabréfum sínum í stefnanda eftir að tryggingarþekja fór undir 120%. Ákvörðun stjórnar stefnanda hafi ekki verið annað en staðfesting á þeim lofordum sem veitt höfðu verið starfsmönnum í lok árs 2007 og allt fram að falli stefnanda í október 2008 um skaðleysi af hlutabréfakaupum í stefnanda. Ákvörðunin hafi verið tekin án samráðs við stefnda og sé ekki hægt að halda því fram nú að hún hafi verið á ábyrgð hans.

Stefndi byggir á því með vísan til framangreindra sjónarmiða að ekki hafi verið sýnt fram á auðgun hans vegna umræddrar ráðstöfunar. Þá telur stefndi að tilgangur stefnanda með yfirlýsingunni 25. september 2008 hafi verið sá að koma í veg fyrir eða fresta því að þurfa að ganga að þeim veðum sem að baki kröfunni stóðu og gera upp við starfsmenn. Þetta hafi verið gert með hagsmuni stefnanda að leiðarljósi enda hafi starfsmenn haft hag af uppgjöri umsvifalaust. Það séu því hrein öfugmæli að líkja ráðstöfun stjórnar stefnanda við gjafagerning til starfsmanna. Stefndi telur einnig að meta verði aðstæður heildstætt. Stefndi hafi verið nauðsynlegt að halda frið við starfsmenn og losna undan kröfum um uppgjör. Þetta beri að líta á sem gagngjald fyrir niðurfellingu persónulegrar ábyrgðar starfsmanna.

Stefndi mótmælir því að skilyrði 141. gr. laga nr. 21/1991 sé fullnægt. Að því er varðar ætlaðan ótilhlýðileika ráðstöfunarinnar vísar stefndi til þeirra sjónarmiða sem áður hefur verið rætt um í tengslum við 131. gr. laganna, en jafnframt leggur stefndi áherslu á að útilokað sé að hann teljist hafa verið grandvís um ótilhlýðileika við þær aðstæður teljist ótilhlýðileiki sannaður. Stefndi telur að stefnandi hafi ekki verið ógjaldfær eða a.m.k. að ekki hafi verið sýnt fram á ógjaldfærni hans 25. september 2008. Þá álítur stefndi að hann geti ekki talist hafa verið grandvís um ógjaldfærni. Áréttar stefndi í þessu sambandi að hlutabréf stefnanda voru skráð í

Kauphöll Íslands og gengu þar kaupum og sölum á margföldu nafnverði, einnig að Seðlabanki Íslands lánaði stefnanda 500 milljónir evra 6. október 2008.

Stefndi mótmælir endurgreiðslukröfu stefnanda. Vísar hann til framangreindra sjónarmiða á þá leið að hvorki hafi verið sýnt fram á auðgun hans með ráðstöfuninni 25. september 2008 né tjón stefnanda við framsal krafna til Arion banka hf. 21. október 2008. Stefnandi geti því ekki átt kröfur á hendur stefnda, hvorki eftir 1. mgr. 142. gr. né 3. mgr. 142. laga nr. 21/1991.

Verði fallist á endurgreiðslukröfu stefnanda að einhverju leyti krefst stefndi þess að krafan verði lækkuð af sanngirniasátæðum, sbr. 145. gr. laga nr. 21/1991. Stefnandi bendir þessu til stuðnings á framangreind sjónarmið þess efnis að krafa stefnanda tengist launakjörum stefnda samkvæmt samþykktri starfskjarastefnu stefnanda og að stefnda hafi í raun verið lokað skaðleysi af hlutabréfakaupum í stefnanda. Riftanleiki persónulegrar ábyrgðar teljist einnig brostin forsenda þar sem stefndi hefði selt hlutabréf sín á þessum tíma ef þetta atriði hefði legið fyrir og gert upp skuldir sínar að fullu. Stefnandi vísar einnig til þess að hagsmunir málsins séu litlir með hliðsjón af slitabúi stefnanda og hagsmunum kröfuhafa.

Stefndi byggir kröfu sína um ógildingu kyrrsetningargerðar sýslumanns 28. júní 2011 á því að gerðin hafi verið haldin slíkum annmörkum að ekki verði komist hjá því að ógilda hana. Hann vísar til 1. mgr. 21. gr. laga nr. 89/1990 um aðför um þá meginreglu að gerðarþola skuli tilkynnt með hæfilegum fyrirvara að beiðni sé komin fram um aðför. Telur stefndi ekki fram komið að hann hafi verið boðaður til gerðarinnar með lögmatum hætti eða með lögmatum fyrirvara. Tölvupóstur til lögmanns stefnda teljist ekki lögmatlætt boðun. Sama gildi kvittun fyrir viðtöku stefnda á boðun. Sú kvittun beri ekki með sér að hún hafi verið afhent stefnda eða þar til bærum aðila fyrir hans hönd. Þá hafi verið um að ræða tilkynningu sem afhent hafi verið degi áður en gerðin fór fram hjá sýslumanni sem hafi verið andstætt ádurgreindum lagafyrirmælum. Verði því að líta svo á að engin boðun hafi farið fram en gerðin hafi ekki farið fram á grundvelli undanþáguákvæðis 3. mgr. 21. gr. fyrrgreindra laga.

Þá bendir stefndi á að kyrrsetningin uppfylli ekki skilyrði 1. mgr. 5. gr. laga nr. 31/1990 um heimild til slíkra gerða, enda sé stefndi ekki eigandi að einkahlutafélaginu Langárfossi ehf. Vísar stefndi hvað þetta varðar til bls. 9 í samandregnum ársreikningi Hvítsstaða ehf. fyrir árið 2009 þar sem fram komi að félagið Hvítsstaðir ehf. eigi allt hlutafé í félaginu. Varðandi kyrrsetningu á tveimur greiðslum að fjárhæð 2.200.000 krónum og 2.300.000 krónum skv. A-lið kaupsamnings 20. desember 2010 um fasteignina Breiðuvík 15, bendir stefndi á að greiðslur þessar hafi verið á gjalddaga 20. desember 2010 og 20. febrúar 2011 eða nokkuð fyrir umrædda kyrrsetningu. Báðar þessar greiðslur hafi verið inntar af hendi og því engin krafa lengur til staðar til að kyrrsetja. Í munnlegum málflutningi taldi stefndi einnig að ekki væri unnt að staðfesta kyrrsetningu sýslumanns þar sem henni hefði aldrei lokið formlega.

Af öllu framangreindu sé ljóst að veigamikill annamarki hafi verið á framkvæmd og efni kyrrsetningargerðarinnar. Stefnandi telur í ljósi þess hve veigamikill annamarkinn er að ekki verði hjá því komist að ógilda kyrrsetningargerðina.

Niðurstaða

Samkvæmt 6. gr. áðurgreinds lánsamnings aðila 25. mars 2008 bar stefndi persónulega ábyrgð „á greiðslu 10% skuldarinnar eins og hún er á hverjum tíma“. Með yfirlýsingu forstjóra stefnanda 25. september sama árs var þessi ábyrgð stefnanda felld niður einvörðungu að því er snerti kaup á hlutabréfum í stefnanda. Stefnandi gengur út frá því í málatilbúnaði sínum að 17,91% af fjárhæð lánsins hafi verið greitt stefnda út í peningum og einungis 82,09% fjárhæðarinnar hafi þannig runnið til kaupa hlutabréfa í stefnanda. Miðar stefnandi auðgun stefnda og endurgreiðslukröfu sína við 10% af þessari síðarnefndu fjárhæð.

Óumdeilt er að kröfuréttindi samkvæmt téðum lánasamningi voru flutt til Nýja Kaupþings banka hf., sem nú ber heitið Arion banki hf., með ákvörðun Fjármálaeftirlitsins 21. október 2008. Liggur fyrir að Arion banki hf. höfðaði hinn 2. ágúst 2011 mál til innheimtu ákveðins hluta umrædds láns á grundvelli persónulegrar ábyrgðar stefnda og var dómur héraðsdóms um þá kröfu kveðinn upp 25. janúar 2013. Er því slegið föstu í forsendum héraðsdóms að yfirlýsing forstjóra stefnanda 25. september 2008 um niðurfellingu hafi eingöngu tekið til þess hluta lánsins sem notaður var til kaupa á hlutum í stefnanda, svo sem byggt er á í málatilbúnaði stefnanda. Var ráðstöfun stefnanda 25. september 2008 því ekki talin hafa áhrif á greiðslukröfu Arion banka hf. gegn stefnda í málinu.

Eins og áður segir bar stefndi ábyrgð á greiðslu 10% af „heildarfjárhæð lánsins“ eins og það var á hverjum tíma samkvæmt 6. gr. lánasamningsins. Með ráðstöfun stefnanda 25. september 2008 var fjárhæð lánsins ekki felld niður með neinum hætti heldur aðeins persónuleg ábyrgð stefnda vegna hluta fjárhæðarinnar, svo sem áður segir. Ekki kemur fram í ákvæðum samningsins að ef fallið sé frá persónulegri ábyrgð vegna hluta lánsfjárhæðar skuli hin persónulega ábyrgð lækka að tiltölu og taka mið af annarri og lægri fjárhæð en upphaflegri fjárhæð lánsins. Þá hefur ekki verið rökstutt af hálfu stefnanda að slík niðurstaða leiði af öðrum gögnum málsins eða af almennum reglum.

Af fyrirliggjandi gögnum verður þannig ekki annað ráðið en að persónuleg ábyrgð stefnda gagnvart fjárhæð, sem nam 17,91% af heildarfjárhæð lánsins, hafi staðið óhöggud þrátt fyrir ráðstöfun stefnanda 25. september 2008. Samkvæmt þessu bar stefndi persónulega ábyrgð á fjárhæð sem svaraði eftir sem áður til 10% af heildarfjárhæð skuldarinnar, ef marka má fyrirliggjandi gögn og lýsingu málsatvika. Sem fyrr greinir verður að ganga út frá því, hvað sem líður kröfugerð Arion banka hf. í framangreindu héraðsdómsmáli, að umrædd ábyrgð stefnda hafi fylgt kröfuréttindum samkvæmt lánsamningnum við flutning hans til Nýja Kaupþings banka hf. 21. október 2008 og sé það á valdi handhafa þessara réttinda að virkja ábyrgð stefnda.

Með hliðsjón af framangreindu er það álit dómsins að verulega skorti á að stefnandi hafi gert viðhlítandi grein fyrir því með hvaða hætti ráðstöfunin 25. september 2008 leiddi til auðgunar stefnda og hvernig krafa stefnanda um endurgreiðslu fær að öðru leyti stoð í gögnum og atvikum málsins. Þótt á það verði fallist, einkum með vísan til dóms Hæstaréttar 10. maí 2012 í máli nr. 518/2011, að fullnægt sé skilyrðum 131. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o.fl. til að rifta téðri ráðstöfun stefnanda, er grundvöllur umræddrar endurgreiðslukröfu þannig alfarið óútskýrður.

Er að þessu leyti fallist á megingjónarmið stefnda um vanreifun málatilbúnaðar stefnanda sem telja verður að stefnanda hafi gefist nægur kostur á að tjá sig um við munnlegan flutning málsins.

Hvað sem líður skilyrðum 131. gr. laga nr. 21/1991 leiðir af framangreindri niðurstöðu að stefnandi hefur ekki gert líklegt að hann hafi af því sjálfstæði hagsmuni að fá dóm um riftun ráðstöfunar stefnanda 25. september 2008. Samkvæmt öllu framangreindu verður ekki hjá því komist að vísa máli þessu sjálfkrafa frá dómi í heild sinni.

Með vísan til 2. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991 verður stefnandi dæmdur til að greiða stefnda málskostnað sem þykir að öllu virtu hæfilega ákveðinn 350.000 krónur. Hefur þá verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

Af hálfu stefnanda flutti málið Guðni Haraldsson hrl.

Af hálfu stefnda flutti málið Jóhannes Bjarni Björnsson hrl.

Skúli Magnússon héraðsdómari kveður upp dóm þennan.

Úrskurðarorð

Máli þessu er vísað frá dómi.

Stefnandi, Kaupþing hf., greiði stefnda, Steingrími Páli Kárasyni, 350.000 í málskostnað.

Skúli Magnússon